

เมทินี

น้ำตาคุณหญิง

คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี สมควรที่จะน้ำตาไหลหรือทำให้คิดถึงอาจารย์ปิยะระหว่างงานเคารพอัฐิที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หรือไม่ก็ได้ก็ตาม เนื่องจากคุณหญิงเป็นอาสาสมัคร รุ่นที่ 3 ในสำนักบัณฑิตอาสาสมัครของมหาวิทยาลัย ที่อาจารย์ปิยะ อึ้งภากรณ์ เป็นผู้ดำรงก่อตั้งขึ้น ซึ่งภายหลังยังมีโครงการพัฒนาชนบทลุ่มน้ำแม่กลอง อันเป็นการร่วมมือระหว่าง 3 มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ และมหิดลตามมาอีก คุณหญิงมีความสนิทสนมคุ้นเคยกับอาจารย์ปิยะเป็นอย่างดี หลังจากจบโครงการอาสาสมัครในปี 2515 แล้ว มักเป็นหนึ่งในบรรดาบุคคลอื่นๆ ที่ติดตามอาจารย์ออกเยี่ยมอาสาสมัครรุ่นต่อๆ มาในชนบท หรือกิจกรรมอื่นๆ ในต่างจังหวัดเสมอๆ จึงเป็นเรื่องที่ผู้รู้ความจะเข้าใจได้ เมื่อเห็นคุณหญิงเสียใจกับการจากไปของอาจารย์ เช่นเดียวกับที่วิทยุชนไทยอื่นๆ เสียใจ

แต่ภายใต้้น้ำตา ความรัก ความเสียอกเสียใจ ด้วยอาลัย ในปุชฌิมบุคคลหนึ่งที่จากไปนั้น ก็มีคำถามเกิดขึ้นพร้อมกัน คำถามหนึ่งว่า คุณหญิงสามารถทำได้มากกว่าเสียใจเพราะรักและอาลัย บุคคลที่ใครก็ไม่สามารถปฏิเสธ หรือบิดเบือนไปเป็นอย่างอื่นได้ว่ามิใช่คนดี มากน้อยแค่ไหน โดยเฉพาะเมื่อคุณหญิงมาเป็นนักการเมือง ที่ควรต้องเห็นแก่ประโยชน์สาธารณะยิ่งกว่าประโยชน์ใด คุณหญิงก็ยิ่งควรตระหนักว่า อาจารย์ผู้เป็นที่รักคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องสาธารณประโยชน์ในลักษณะไหน ยกจดหมายที่อาจารย์เขียนถึงนายปราโมทย์ นาครทรรพ เมื่อปี 2514 เป็นตัวอย่าง "คำว่า 'พิเพิล'ส เดมอคเรซี' กับ 'เวสเทิร์น เดมอคเรซี' นั้น คอนเซ็ปต์จะ 'มีสลิคคิง' โดยเฉพาะถ้าเอามาเปรียบเทียบกัน ถ้าพิจารณาจากผมก็ว่ามี 2 นัยคือ ทุกคนมีเสรีภาพ 2 เสรีภาพนั้นมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์ ถ้าอย่างนี้ ผมว่าทุกคนจะเห็นด้วยกัน ถ้า 'พิเพิล'ส เดมอคเรซี' หย่อนทางเสรีภาพ และ 'เวสเทิร์น (แคปปิตอลลิสติก) เดมอคเรซี' หย่อนทางสาธารณประโยชน์ (ไซเชิล จัสติซ) ก็บกพร่องทั้งคู่ ผมไม่เห็นด้วยทั้ง 2 อย่าง แต่ถ้าให้เลือกรจริงๆ ผมเลือกข้างเสรีภาพก่อน เพราะเชื่อว่าถ้าพวกเราพูดกันได้ตามใจ มีสิทธิถกเถียงกันได้จริงๆ ผลสุดท้ายก็ต้องได้สาธารณประโยชน์ ถ้าตัดเสรีภาพไปเสีย ไม่ว่าจะเป็พาสซิวิสต์หรือคอมมิวนิสต์ ผลสุดท้ายจะตัดสาธารณประโยชน์ไปด้วย เพราะ 'ดิคเตเตอร์ชิพ บาย เดฟนิชัน' เป็นการตัดสินใจนโยบายด้วยคนส่วนน้อย"

การที่คุณหญิงปลดนายสุรสีห์ โกศลนาวิน ผู้อำนวยการสำนักงาน คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (สขร.) จากตำแหน่ง ไม่ว่าจะอธิบายด้วยเหตุผลใดก็ตาม มิได้สอดคล้องเลยกับแนวทางความคิดของอาจารย์ปิยะผู้ปรารถนาเสรีภาพ เสรีภาพที่ประชาชนจะได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารของทางราชการที่เป็นจริงและถูกต้อง เพื่อเรียนรู้ที่จะถกเถียงกัน ในอันจะนำไปสู่ประโยชน์สาธารณะที่แท้ที่สุด ตรงกันข้าม การให้ออกจากตำแหน่ง ของข้าราชการที่พยายามทำงานสนองความต้องการของประชาชน โดยหน้าที่รับผิดชอบตามรัฐธรรมนูญ ทำให้พฤติกรรมของคุณหญิงสวนทางหรือเป็นตรงกันข้าม กับแนวทางความคิดของคุณหญิงร้องไห้อาลัยรัก ซึ่งก่อให้เกิดอีกคำถามตามมาว่าจะมีคนอีกมากน้อยขนาดไหน มีวิธีรักและคิดถึงบุคคลอื่นเป็นที่เคารพเช่นเดียวกับคุณหญิง

การจากไปของอาจารย์ปิยะ อึ้งภากรณ์ ทำให้เราต้องหันมาปลุกปลอบใจกันอีกครั้ง: นอกเหนือการยอมรับโดยมิอาจปฏิเสธว่า เราเคยยกย่องกันก็ต่อเมื่อเขาได้จากไปแล้ว ไม่อาจมีพฤติกรรมให้เราหันใส่หรืออิจฉาริษยาได้อีก ที่ต้องปลุกปลอบใจกันก็เนื่องจากการพยายามเอาตัวให้พ้นปลัดความมักง่ายในชีวิต ชื่อสัตย์ต่อตัวเองและผู้อื่น เห็นประโยชน์สาธารณะหรือส่วนรวมสำคัญกว่าส่วนตัวนั้น ออกจะเป็นสิ่งที่สลัดหลุดได้ยากเย็น จนเหลือแต่การร้องไห้เสียใจด้วยรักและอาลัยเท่านั้น ที่จะมอบแก่ผู้ซึ่งจากไปได้ง่ายที่สุดที่สามารถแสดงออก ง่ายกว่าการพยายามดำเนินรอยตามบุคคลที่เรารักและเคารพเป็นไหนๆ